

A Pákozdi Katonai Emlékpark

A hazafias nevelés zarándokhelye lehet

Nagy Gábor | Fotó: KEMPP, Nagy Gábor

Valaha csata volt itt, ma az egyetlen fennmaradt hadszíntér, mely alkalmas a Magyar Honvédség átfogó bemutatására is, profi múzeumpedagógiával.

Hamarosan felnő az a generáció, akiknek már a szülei sem voltak sorkatonák, így a most alsó tagozatos gyermekek egyre kevésbé kapnak személyes történeteket a katonaeletről. A honvédelem ugyanakkor állampolgári kötelességünk, még ha szerencsés esetben nem is kell élesen alkalmaznunk. Hozzá tartozik az általános műveltséghez az is, hogy tudjuk, hány magyar katona szolgált külföldön, mióta van honvédség, vagy éppen melyek voltak a magyarok legnagyobb háborúi. Pákozdon, a Katonai Emlékparkban mindezekre együtt kapunk választ.

A látogatás során beszélgetőtársaim **dr. Görög István nyugalmazott ezredes**, az Emlékpark ügyvezetője, és **Oláh László** szakmai főreferens, az Emlékpark programjainak kidolgozója.

Első emlékem Pákozdról a 80-as évek végén, tízes éveim elején született, amikor szeptemberben, a pákozdi csata évfordulójának napján, Budapestről elbicikliztünk a Velencei-tó feletti dombon fekvő, fenyvessel tarkított ligetes rétre. Abban a korszakban a szakkörre a „Képes Történelem” című sorozat könyveinek mellékleteiből, a képeket kivágva ragasztottunk tablókat. A kerékpártúrára ma is élesen emlékszem, hiszen ez volt életem első komolyabb erőpróbája, ráadásul a végén úgy sátoroztunk, mint annak idején honvédjeink.

Talán ezen élményeimből merítve érkeztem egy jeges téli napon Pákozdra, annak a tudatában, hogy itt a pákozdi csatáról fogok kapni egy átfogó képet. Vezetőm, dr. Görög István hamar felvilágosított, hogy valóban régen járhattam erre, mert a kimaradt negyed évszázad

alatt a tematika igencsak kibővült. Habár egy áldozat is sok, de valahogyan ezen a hadszíntéren nem éreztem azt a mélységes nyomást, amit más csatátéren éreztem valaha. Ennek talán az az oka, hogy Pákozdi a tudatunkban egy számunkra sikeres, mindössze pár órás villámcsataként él.

A helyszín bejárása során dr. Görög István az egykori hadszíntér legmagasabb dombján – teljes körpanorámával a Velencei-tóra és a Velencei-hegységre –, fogalmazta meg talán a legfontosabb és örökérvényű gondolatot, hogy a történelem ismerete, és annak pozitív hozománya nem abban rejlik, hogy adott évszámokat, szakkifejezéseket bemagoljunk, hanem abban, hogy a szálakat értelmezve képesek leszünk összefüggésekben gondolkodni. Akárcsak a hétköznapi életben, de nem matematikai alapon, hanem a lehetséges verziók elemzésével árnyaltan gondolkodni.

Pákozdi a tizenegy Nemzeti Emlékhelyünk egyike (fotó: KEMPP)

- Mivel készülnek március 15-re?

Görög István: – Nem szeretném csak egy napra szűkíteni a választóteret, hiszen a március eleje, közepe nagyon jelentős időszak a Katonai Emlékpark életében. Ebben az évben ez különösen igaz, mert március 8-án nyitjuk meg a 2014-es évadunkat, ez az a nap, amikortól újra szeretettel várjuk az érdeklődőket. Március 12-én lesz 15 éves a NATO-tagságunk, s egy országos vetélkedőnek, illetve szakmai tanácskozásnak ad otthont a Katonai Emlékpark, ahol hazánk egyetlen NATO tájékoztató pontja is működik. Március 13-án kerül sor a Hazafiság Iskolája pedagógiai programunk első idei rendezvényére, melynek keretében egy budapesti gimnázium 370 tanulója kapcsolódik be a programba. Másnap, március 14-én a Székesfehérvári István Király Általános Iskola teljes létszámmal érkezik hozzánk, akik ugyancsak a Hazafiság Iskolája pedagógiai programban vesznek részt. Az István Király Általános Iskola – a Hazafiság Iskolája keretében – a Katonai Emlékparkban rendezi meg a március 15-i ünnepségét.

- Önök egy ideje évről-évre eljártasszák a csatát az évforduló napján, szeptember 29-én. Mióta él ez a szokás, és mit érdemes erről tudni?

Görög István: – 15 évvel ezelőtt, a Pákozdi-sukorói csata 150. évfordulóján egy civil szervezet, a Honvédség és Társadalom Baráti Kör Székesfehérvári Szervezete vállalta fel, hogy az akkor elhagyatott álló Mészeg-hegyen megeleveníti a kiemelkedő jelentőségű csatát. Az akkori rendezvényen több tízezer érdeklődő jelent meg, igazolva azt, hogy a társadalom érdeklődik a hadtörténelem és annak kiemelkedő eseményei iránt. Az akkori köztársasági elnök, Göncz Árpád úr is megjelent a programon. Ezek a pozitív visszajelzések megerősítették a civil szervezetben, hogy érdemes és szükséges foglalkozni ezzel, s napjainkra ez az esemény egy nagyszabású fesztivállá, az egy hetes Honvédfesztivállá nőtte ki magát.

A Pákozdi Katonai Emlékpark megközelítése

Kerékpárral: 2011 óta biztonságosan körbeciclizhető a Velencei-tó, a körtáv pedig alig több 30 kilométernél. Már egyáltalán nem javasolnám, hogy a fővárosból közvetlenül biciklizzünk le a tóhoz, mint anno lehetett. Budapestről alig egy óra alatt érhető el a tó akár alacsony padlós, kerékpárszállításra alkalmas vonattal (érdeklődjenek a Vasútnál az elhelyezhető kerékpárok számáról). A kerékpárút közvetlenül az emlékpark mellett halad el.

Kajakkal, kenuval: Gárdony és Agárd strandjairól 3-4 km-es evezéssel elérhető a pákozdi kikötő. A sporthajókkal való kikötés lehetőségéről érdemes előzetesen érdeklődni.

Gyalogosan: A park szomszédságában található hazánk egyik legfiatalabb, de nagyon gazdag állományal rendelkező arborétuma, amelyben nemrég átadott kiállítás mutatja be a Velencei-tó állat- és növényvilágát. A Katonai emlékpark és az Arborétum kedvezményes közös jeggyel is látogatható.

Időutazás minden év szeptember 29-én (fotó: KEMPP)

- Miért pont erre a helyre esett a választás, hogy bemutassák az 1848 utáni magyar honvédséget, és csatáinkat időrendi sorrendben?

Görög István: – Ezt magától értetődővé teszi a helyszelleme. A Katonai Emlékparkból jól látszik a sukorói református templom, ahol 1848. szeptember 28-án döntöttek a hazánkba betört ellenség megállításának szükségességéről, majd másnap ebben a térségben, a csata hevében született meg a magyar honvédség. Ez a terület honvédségünk bölcsője. Alig több mint tíz kilométerre van Székesfehérvár, mely kiemelkedő szerepet játszott hadtörténelmünkben, s ma is igazi katonaváros. Itt húzódott a II. világháború Margit-vonala, melynek egy szakasza ma is megtekinthető, végigjárható.

- Milyen témákat mutatnak be?

Görög István: – A Katonai Emlékpark Pákozdi – mely az Országgyűlés döntése értelmében Nemzeti Emlék hely – négy nagy területre osztva jeleníti meg az elmúlt több mint 165 év hadtörténelmét. Az első az 1848/49-es időszak, a második a sorkatonaság 136 éves története, a harmadik a XX. század nagy háborúhoz kapcsolódik, a negyedik terület pedig a nemzetközi békefenntartásban való magyar részvételt és napjaink hadseregét mutatja be. Természetesen nem lehet és nem is akarjuk élesen elhatárolni egymástól ezeket a területeket, hiszen ahogy a történelem is folyamatos, úgy az emlékparkunkban is a folyamatoságra, a hitelességre, az érthetőségre és az élményszerűsége törekszünk.

- Mely korosztályoknak tartanak foglalkozásokat, s hányféle programcsomagból lehet választani?

Oláh László: – A honvédelem nem életkorhoz kötött, abban minden korosztálynak megvan a maga feladata, felelőssége. Az idősebbek feladata az ismeretek, tapasztalatok, élmények átadása, a fiataloké pedig az, hogy érdeklődve figyeljék ezeket. Ennek megfelelően a Katonai

Az aradi vértanúk tiszteletére emelt Vértanúk emlékműve (fotó: Nagy Gábor)

Emlékpark is arra törekszik, hogy felületet biztosítson a családoknak, az iskolai és munkahelyi közösségeknek. Természetesen valljuk, hogy a hazafias-honvédelmi nevelés legfogékonyabb korosztályát a gyermekek adják, ennek megfelelően számukra dolgoztuk ki legaprólékosabban a programjaink döntő többségét. Ilyen a „Hazafiság Iskolája”, mely a Nemzeti alaptantervhez, az iskolák pedagógiai programjaihoz – természetesen elsősorban a történelem, hon- és népismeret, környezetismeret, földrajz és biológia tantárgyakhoz – kapcsolódóan kínál egész napos pedagógiai programot, ismereteket és élményeket a Pákozdra érkező tanintézményeknek. Ez a program az általános iskolák, valamint a középiskolák számára került kidolgozásra, és az elmúlt tanévekben „éles bevetésre”. 2011 ősze óta 29 iskola, 6.600 tanulója volt részese a programnak, s a tapasztalatok és a visszajelzések minden esetben nagyon jók. A kisebb gyermekeknek és a kisgyermekes családoknak szántuk az „Apródkópzó” elnevezésű programunkat, mely a kisgyermekes életkori sajátosságaihoz igazodva kínálja a hazafiság érzésének megalapozását, az érdeklődés felkeltésének lehetőségét.

– Egy frekventált napon hány gyermeket tudnak egyidőben foglalkoztatni?

Oláh László: – A Hazafiság Iskolája programunk keretében 350-400 gyermek egyszerre történő foglalkoztatását és magas színvonalú kiszolgálását tudjuk biztosítani, s ezt már többször a gyakorlatban is végrehajtottuk, sőt volt már példa arra is, hogy egyszerre több mint 500 gyermek vett részt az Emlékpark különböző programjain.

– Háborúkról, csatákról beszélni általában „felnőtt téma”. Milyen kommunikációs módszert használnak, hogy a gyermekek nyelvén beszéljenek?

Görög István: – Valóban felnőtt téma, de csak akkor válhat azzá, ha már gyermekkorban kapnak hozzá megfelelő „muníciót”, ismereteket és élményt, mely felkelti az érdeklődést és segít eligazodni. Ennek szellemében alakítottuk ki az emlékparkot is, ahol nincsenek véres jelenetek, de érzékelhetővé válik a béke értéke és kiemelkedő fontossága. A béke csak akkor jelent valamit, ha ismerjük az ellenoldalát, a háborút, annak kegyetlenségével és szenvedéseivel együtt. A legjobb és leghatékonyabb kommunikációs módszernek a hitelességet és a hozzá kapcsolódó élményszerűséget tartjuk. Nem tudunk egy-egy látogatás alkalmával mindent részletesen bemutatni, de tudunk érzéseket közvetíteni, otthoni vagy iskolai beszélgetéseket generálni, élményeket biztosítani, melyek beágyazódnak és komoly alapot biztosíthatnak a későbbi érdeklődéshez, a hazafiság érzésének kialakulásához és megerősödéséhez.

– Számomra a lövészárkok és a barakk a két leghatásosabb Emlékpark-béli részlet. Hogyan mutatják be emberközeli enzt a két helyszínt?

Görög István: – Mi lehet emberközeli, mint végigsétálni egy eredeti II. világháborús lövészárkon, vagy belépni egy korabeli módon kialakított katonai barakkba, mely visszarepít bennünket a Doberdói fennsíkra? Ha például ezt még kiegészítjük egy kézigránátdobással, akkor már teljesen testközeli, emberközeli, szívbemarkoló...

– Közismert szólás, hogy háborút szinte soha, de csatát annál többet nyertünk. Érdemes-e ezt így szóról-szóra tanítani, vagy van ennek jobb kommunikációja?

Görög István: – A történelem ennél sokkal összetettebb, hiszen minden eseménynek voltak előzményei, kiváltó okai és következményei. A nyertes és vesztes ütközeteknek egyaránt voltak hatásai és következményei, melyek újabb eseményeket generáltak. Nem célunk szlogenek és szólásmondások alapján bemutatni a hadtörténelmünket.

Vizuális csemege az Emlékpark honlapján:
www.kemp.hu

A világ legnagyobb terepi felbontású, repülőgépről készített ortofotója:
www.aerialrecord.com

– Most, hogy a hazafias nevelés bekerült a Nemzeti alaptantervbe, történt-e bármilyen módszertani, múzeumpedagógiai harmonizáció annak érdekében, hogy ezzel szinkronban tudják fogadni és foglalkoztatni az Önökhöz érkező iskolai csoportokat?

Oláh László: – Például a Hazafiság Iskolája program előkészítése időszakában nagyon sok pedagógussal, történéssel konzultáltunk, s véleményük, javaslatuk bekerült a programba, de itt nem ért véget ez a folyamat. Rendszeresen konzultálunk a programunkba bekapcsolódott iskolák vezetőivel, tanáraival, s tapasztalataikra támaszkodva tesszük állandóan tartalmasabbá, hatékonyabbá és naprakészebbé a programunkat. Munkatársainkat és önkénteseinket folyamatosan képezzük, s közösen dolgozzuk ki az újabb és újabb iskolai csoportoknak szóló programjainkat.

7 Móga János emlékműve
Móga János harcolt az 1848. szeptember 29-én lezajlott pákozdi-sukorói csatában. Ki volt Ő? lrd a vonalra!

8 Obeliszk
Figyeld meg az obeliszk oldalán a Kocsuth-éremt! Miben tér el főképp a mai magyar éremtől? Mit gondolsz, miért?

A jelölések segítségével szímezd ki Magyarország csatáit!
A korona emjél sokkal szélesebb, de most az egyszerűség kedvéért egyszerűen használjuk.

arany (sárga)
ezüst (fehér)
vörös
kék
fekete
zöld
bronz

A heraldika (címer) tudomány a 18-19. században kidolgozta a címerekben használatos színek grafikai jelölését. Ezeket napjainkban is sok helyen használjuk.

A címer mai formája a XVI. század óta fordul elő ábrázolásokon. A hazafiság idején 1990 óta nemzeti jelképünk.

1848 1990 2013

13

Élethű barakk az 1910-es évekből. Idén lesz a századik évfordulója az I. világháború kitörésének (fotó: Nagy Gábor)

– Milyen üzenettel szeretnék, hogy búcsúzzanak a vendégeik az Emlékparktól?

Görög István: – Számunkra az a legjobb búcsúzás, ha a távozó vendégeink úgy köszönnek el, hogy megértte eljönni, és majd vissza kívánnak térni. Szerencsére a 2010-es megnyitás óta, évente több tízezer tesz meg, igazolva azt, hogy jó úton járunk. Természetesen ez az elégedettség érzése mellett a felelősség érzését is erősíti bennünk.

Sétánk végezetével bennem is összeáll a kép a kilátódombon. Paradoxon, hogy a nagy csaták helyszínei, akár csak Pákozdi, mennyire megnyugszanak az évek során. Pár órával korábban még csak a pákozdi csatára koncentráltam, most pedig az elmúlt 165 év honvédelmi szintetizálódik a fejemben, egy békét sugárzó táj kellős közepén. Leírhatatlan az a távlat, ami innen a látogató szeme elé tárul. A pákozdi Emlékpark lenyűgöző tájképével, installációival és pedagógiai eszköztárával inspirál, és gondolkodásra sarkall mindenkit, aki földjére lép, korosztálytól függetlenül. Pákozdi után képesek leszünk kicsit összefüggéseiben szemlélni nemcsak a múltat, hanem a jelenünket és jövőnket is.

A múzeumpedagógiai foglalkoztató egyedülálló a hazai kínálatban. A 19 oldalas, A/4-es formátumú színes füzet nemcsak rejtélyes feladatokat nyújt a helyszíni csapatmunkához, hanem szép emlék is hazavinni magunkkal. A gyermekek nyelvén írt kiadvány a felnőttek számára is kiváló összefoglaló mű a Magyar Honvédségről, hogy ismereteinket instant módon felfrissítsük. Az eszközöket igénylő foglalkozásokhoz megfelelő helyszínt tud nyújtani az Emlékpark.